

Libertatea înseamnă și putința de a te sustrage puterii

Cine are curiozitatea să afle mai multe despre dramaturgul Jean Genet n-are decât să citească *Jurnalul unui hoț*, apărut și în românește la Editura Pandora. Dacă atributului de scriitor anarhist, exclus din societatea respectabilă, i se adaugă și cea de hoț, de vagabond și pederast, de cerșetor și turnător, de „martor uluit”, cum spune Jean Paul Sartre, al unei vieți aproape ireale, trăite cu o satisfacție mereu mărturisită, printre vagabonzi și pești, printre tâlhari și criminali, printre scursurile societății, vom înțelege de ce nici scrierile sale nu sunt ușor de digerat, deși talentul incontestabil l-a ridicat la un rang superior, acela de scriitor, așezându-l în elita franceză. Nu întâmplător s-a scris despre el că e discipolul lui Sade, dar scrie ca Racine...

El a fost un locuitor, cel mai adesea fericit, al așa-zisului „univers interzis”, populat de iubiri vinovate, colcăind de vicii, de iubiri măcinate de vinovății, de agresivitate, de jegul lenjeriei păduchioase, de duhori imposibil de descris în cuvinte, de răzbunări periculoase, de viață trăită în continuu pericol, de mizerie, de frig și foame, de fuga continuă din fața polițiștilor, de bucuria ascunsă a viciului și poftelor carnale... Martor, dar și complice, participând activ la tot ce se petrecea în această lume, Genet a reușit, grație inteligenței sale ascuțite și talentului său remarcabil, să fie, paradoxal, în același timp, tănuitorul, dar și observatorul – uneori scârbit și dezgustat – al acesteia. O lume în care viețuiesc alături luxul și promiscuitatea, abjecția și suprema fericire, bunătatea și mila, alături de cruzime și ferocitate.

Ei bine, din acest univers oribil, scriitorul a extras câteva subiecte fascinante pentru piesele sale. **Cameristele** este unul dintre ele. De-a lungul anilor, nu puțini regizori s-au încumetat să monteze această piesă, căreia unii comentatori socialiști sau comuniști, au încercat chiar să-i caute izvoare dogmatice, susținând că ar pleda pentru revolta celor săraci și umiliți împotriva stăpânilor bogați și puternici, etc. etc.

Cred mai degrabă că un psihanalist atent ar găsi argumente destule să explice starea celor două surori capabile de crimă, dar sfârșind prin a se sinucide – simbolic poate, măcar una dintre ele. Cert este că, din când în când, atrase de partiturile generoase, actrițele solicită teatrelor includerea piesei în repertoriu. Care se dovedește, de fiecare dată, dificilă atât pentru interprete, cât și pentru public.

Nu acesta este cazul spectacolului Trupeii Szigligeti de la Oradea. Regizorul-profesor Kovács Levente, prezent cel puțin o dată pe stagiune la Oradea, caută mereu pentru actorii trupeii, foștii lui studenți, partituri care să le pună în valoare talentul și nivelul la care au ajuns.

Așa a procedat și de data aceasta, alegerea sa vizând trei dintre actrițele bune ale instituției: Gajai Agnès, Fodor Reka și Toth Tunde.

În spectacolul său, montat pe scena Sălii Studio, regizorul, așa cum am intuit eu, a pus accentul pe două din temele de maximă importanță ale piesei: una ar fi nevoia dobândirii unei identități precise și stimabile – stare la care râvnesc cele două surori, Claire și Solange, sărace și veșnic umilite de Madame; cealaltă ar putea fi lupta surdă și îndelungată pentru libertate, dobândită în final fie și cu prețul vieții.

În decorul elegant fără ostentație, extrem de teatral însă, semnat de tână scenografă Florina Bellinda Birea, spațiu populat deopotrivă cu recuzita de care se vorbește în piesă – ceasornicul, florile, ceașca cu ceaiul otrăvit, etc. și cu elementele scenografice strict necesare: patul-cavou, dulapul-altar în care Doamna își ține toaletele atât de atrăgătoare la care râvnesc tinerele slujnice. Fiindcă despre slujnice e vorba, nicidecum de cameriste, autorul vorbind mereu de mânușile de la bucătărie, de mirosurile neplăcute de ceapă prăjită și ulei ce vine dinspre bucătărie, și care s-a impregnat în hainele fetelor etc. În plus, scenografa imaginează o ușă-oglină cu dublă folosire: oglindirea fetelor și, în același timp, ieșire secretă; și o fereastră, cea cu balcon, cu o draperie sângerie, loc în care le era interzis fetelor să se afișeze și căreia scenografa i-a conferit un sens nou, acela de scenă teatrală, spațiu sacru unde, din când în când, cele două surori joacă. Costumele cameristelor sunt anoste, așa cum cere autorul, ele seamănă cu uniforme școlare și șterg ostentativ personalitatea tinerelor fete. Prin contrast, rochiile Doamnei sunt elegante, viu colorate, înzorzonate, atrăgătoare, adevărate capcane...

Spectacolul – expunere limpede atât a poveștii propriu-zise cât și a metaforei – conține o tensiune excepțională, deși nu ușor de suportat. Actrițele joacă în forță, convingător și nu de puține ori strălucit. Le-aș atrage totuși atenția că nici lor, nici spectatorilor nu le este simplu să joace sau să asculte un text rostit mai tot timpul în registrul acut. Devine obositor, așa că s-ar impune o mai atentă dozare a forței expunerii, ceea ce ar atrage infinit mai multe nuanțe. Acesta este și principalul reproș pe care-l aduc celor două interprete, altminteri remarcabile. Gajai Agnes este mititică și slăbuță, părând fragilă, dar Claire, personajul interpretat de ea, se dovedește puternică și hotărâtă. La polul opus, Fodor Reka, înaltă și afișând siguranță și forță, renunță la tot, și la crimă și la sinucidere. Cele două actrițe colaborează excelent, replicile lor au un *feed-back* atent gândit de regizor, ele acordându-se aproape perfect cu gesturile și cu emoțiile de o sinceritate copleșitoare.

Mi s-a părut convingător, și bine gândit regizoral, jocul fetelor de-a Doamna care... vine, se îmbracă, adică se lasă îmbrăcată cu o superbă rochie roșie, Doamna capricioasă care le ceartă, cere, impune, reproșează, apoi se preface blândă, generoasă, dar în fond le urăște, ele se urăsc de moarte reciproc, Madame neiubindu-le „mai mult decât își iubește propriile fotolii.“ Și care, aici e aici, *trebuie* să bea ceaiul otrăvit. Cel puțin în scenariul gândit de ele punct cu punct și ratat lamentabil. Vorbind excesiv, despiciând firul în patru, servitoarele conștientizează încet-încet, nu doar starea precară materială în care trăiesc și deopotrivă cea sufletească, dar și intențiile lor criminale. Ideile le vin vorbind... În jocul lor, cele două își deghizează dorințele ascunse, încercând cumva să înșele destinul și să se înșele pe ele însele. Astfel, jocul fetelor devine un foarte frumos spațiu ...temporal al libertății atât de râvnite, fiindcă nu doar toalete și amanți bogați doresc ele, ci mai ales o viață liberă, fie și în sărăcie. Inutil să ne întrebăm cine le-ar fi oprit să plece definitiv din casa Doamnei care le-a promis – promisiune foarte îndepărtată – să le lase averea după moartea ei... Acea e altă piesă... pe Genet l-a interesat evoluția psihică a două slujnice capabile de crimă.

Aparițiile Doamnei sunt misterioase, ea vine parcă din visul-coșmar al tinerelor și dispăre tot așa. Toth Tunde, mai tânără decât se pare că ar fi Madame, și-a regândit personajul puțin mai altfel: cu senzualitate și dorințe erotice evidente, cu răsfățuri ale bogătașei care, pur și simplu, nu poate înțelege

pe cel sărac... Cu discreție și vădită simpatie pentru colegele ei, actrița le secondează generos.

Publicul se lasă cucerit de strania poveste, e puțin nedumerit de evoluția acesteia, dar acceptă, în final, că tinerele și îndrăgitele actrițe, au jucat personaje atât de dificile, dar atât de convingătoare. Spun asta, fiindcă există o solidaritate reală și un respect sincer între spectatorii maghiari și artiști. Cel puțin la Oradea.

Teatrul de Stat Oradea, Trupa Sziglieti – Cameristele/A cseledek de Jean Genet. Traducerea: Nagy Peter. Dramaturg: Szigeti Reka. Regia: Kovacs Levente Scenografia: Florina Bellinda Birea. Mișcarea scenică: Dimeny Levente Cu: Gajai Agnés, Fodor Reka, Toth Tunde Data premierei: 19 martie 2007.

Alina MANG

Spectacol în „cool”-ori

Câțiva tineri americani „cool” au petrecut zile în șir abuzând de băutură, droguri, țigări, în apartamentul unuia dintre ei, până când au fost surprinși de sosirea neașteptată a tatălui, și el un tip „cool”, luptător în Vietnam, obsedat de Rosa, fosta soție, o tipă tot „cool”, care acum a fugit în România după unul Peca, un scriitorăș trimis „acasă” din America în urma unui scandal. Toate acestea le aflăm prin intermediul unei serii de întâmplări complicate ce au loc în casa „prietenui” petrecăreț și care constituie prima parte a piesei **COOL**ori, semnată de Peca Ștefan și prezentată pe scena Teatrului Foarte Mic. În partea a doua „cool”-orile americane se combină cu cele românești, acțiunea se mută în România, unde cei trei prieteni împreună cu tatăl unuia dintre ei, venit să-și caute soția, doresc să intre în rețeaua traficantilor de droguri și situația se tot complică pe parcurs în încercarea autorului de a o face și pe aceasta, în întregimea ei, „cool”. Adică amuzantă, la modă, chiar ușor excentrică. Foarte puțin „cool” în acest sens, piesa este, de fapt, „subțire”, ironică, cu mult „mișto”, cu o intrigă încurcată, cu situații trăsnite, cu expresii „cool”, lăsând loc și pentru sentimentalisme, drame familiale, tineri dezorientați, îndrăgostiți fără speranță, amoruri pierdute și regăsite etc, pe scurt: are de toate pentru toți.

Spectacolul Teatrului Foarte Mic, în regia Dianeii Iliescu, nu a avut de ales decât să continue linia generală a textului. Orice tratare „serioasă” a acestui subiect „cool” ar fi devenit de-a dreptul ridicolă. Așa, spectacolul se salvează printr-o abordare în cheie parodică, singura de altfel posibilă, a tuturor situațiilor cu care se confruntă personajele. Ai sentimentul că asیști la o „joacă” generală a realizatorilor la care ești invitat să participi și tu, ca spectator. O „joacă” având, ce-i drept, un sămbure de tristețe și adevăr, dar foarte bine ascuns. Actorii Viorel Cojanu, Cătălin Babliuc, Clara Flores, Mihai Dinvale, Radu Iacoban, Bogdan Albulescu și Doru Bem au fost, însă, foarte serioși în interpretarea rolurilor și aproape că nu li se poate reproșa nimic. La fel și Corinei Grămoșteanu care a